

O nenaročeni oglasni pošti in mesnem narezku: kako je nastala beseda spam

- 1 Angleška beseda *spam* se je prvič pojavila kot *SPAM* 5. julija leta 1937, ko je družba *A. Hormel & Co.* registrirala to ime za svojo konzervirano začinjeno šunko. Ime *SPAM*, ki se danes zapiše tudi kot *Spam*, je prvotno sestavljeno iz besed *Shoulder of Pork and Ham*, torej svinjsko pleče in šunka. A besedo *spam* danes poznamo predvsem kot sopomenko za neželjeno in nenaročeno elektronsko pošto.
- 2 Hormelove mesne konzerve so postale v ZDA enako popularne kot pri nas Gavrilovičev mesni narezek. Danes v ZDA prodajo povprečno eno konzervo *Spam* na tri sekunde, zato so te predvsem v angleško govorečih deželah tudi del popularne kulture. Na račun imena je v angleščini nastal cel kup retroakronimov, torej razlag kratic, kjer so besede naknadno izbrane tako, da se ujemajo s črkami kratice. Takšne popularne razlage imena *Spam* so *Specially Processed Artificial Meat* (»posebej predelano umetno meso«), *Something Posing As Meat* (»nekaj, kar se pretvarja, da je meso«) ter *Stuff, Pork and Ham*, kar bi lahko prevedli kot »nekaj, svinjina in šunka«.
- 3 K svetovni slavi in novemu pomenu besede je prispevala britanska humoristična oddaja *Leteči cirkus Montyja Pythona*. Skeč o mesni konzervi, v katerem izgovorijo besedo *Spam* več kot 130-krat, je bil prvič na sporedu 15. decembra 1970. Ta skeč je besedi prinesel nov pomen – *spam* je postalo ime za to, kar nekdo ponavlja v nedogled. Tako razumljeni *spam* pišemo z malo začetnico, saj z njim ne mislimo več na ime mesnega narezka. V svetovnem spletu so besedo konec osemdesetih začeli uporabljati v spletni skupnosti *MUD (Multi-User Dungeon)*. V računalniških igrah je spamanje začelo pomeniti neprekinjeno ponavljanje istega dejanja, v zgodnjih klepetalnicah pa je pomenilo tudi vnašanje večje količine nepotrebne besedila v klepet.
- 4 Najstarejše množično nezaželeno reklamno sporočilo je bilo poslano 1. maja 1978 vsem uporabnikom omrežja *Arpanet*, ameriškega vojaškega predhodnika svetovnega spleta. Od takrat se nezaželena množična e-pošta bohota po spletu; preden je dobila ime *spam*, pa je minilo še nekaj časa.
- 5 V *Usenetu (User's network)*, domu velikega števila novičarskih skupin v devetdesetih, se je prvič pojavil tudi izraz *spam* v pomenu nenaročene množične pošte. Leta 1993 je administrator *Useneta* zaradi hrošča v programu v novičarski skupini pomotoma objavil isto sporočilo dvestokrat. V splošno rabo je izraz prešel aprila 1994, ko sta dva ameriška pravnik najela programerja, da je napisal program, s katerim sta na vsako oglasno desko vsake od več tisoč novičarskih skupin *Useneta* pripela svojo reklamo. To ni bil prvi *spam* – že prej so krožila sporočila *Make money fast in Jesus is coming*, a ta dogodek je mejnik, ko je izraz *spam* prešel v splošno rabo, tudi v slovensko.
- 6 Po navadi je treba pri razlagi besed nekega jezika pobrskati daleč nazaj v času in uporabiti znanje primerjalnega jezikoslovja. Mnoge besede so starejše od najstarejših zapisov v jeziku, zato lahko ugotovimo njihovo zgodovino in izvor ter rekonstruiramo njihovo prvotno podobo le z uporabo primerjalne metode (to je primerjava sorodnih jezikov med seboj in ugotavljanje zakonitosti, po katerih so se razvijali iz skupnega prednika). Razlaga in zgodovina sodobne besede, kakršna je *spam*, pa se po drugi strani ponuja kar sama na spletu, saj lahko ugotovimo datum, kontekst in celo ime avtorja sporočila, ki je prvi uporabil besedo *spam* v modernem pomenu. To je bil uporabnik *Useneta* Joel Furr v sporočilu z dne 31. marca 1993. Kaže, da bo svetovni svet prihodnjim generacijam etimologov bistveno olajšal življenje.

(Vir: Simona Klemenčič, *Gea*, januar, 2010, str. 46–47)

1. Beseda SPAM je iz kratice prešla v stvarno lastno ime, to pa v občno, ki je dobilo popolnoma drugačen pomen od prvotnega. Dopolnite časovnico pomenskega razvoja te besede.

5. julij 1937	
15. december 1970	
31. marec 1993	
april 1994	

2. Kateri je sinonimni slovenski izraz za *spam* v današnjem pomenu besede?

a) Sinonimni obliki za besedo neželen sta *nezaželen* in *nezaželjen*. Napišite protipomenko pridevnika *neželen*. Iz protipomenke tvorite čim več besed, ki spadajo v isto besedno družino.

b) Besedne zveze uporabite v smiselnih povedih.

neželen učinek
neželen pojav
neželen dogodek
neželen virus
neželena reakcija
neželena nosečnost

3. Besedam iz besedila pripišite čim več primerov iz iste besedne družine.

začinjen _____
konzerviran _____
oglasen _____
naročiti/naročati _____
uporabiti/uporabljati _____
skupnost _____
sporočilo _____

4. Dopolnite povedi z ustreznimi oblikami besed iz prejšnje naloge.

a) Najbolje je, da si za registracijo v različne spletne aplikacije izberemo samo eno _____ ime.

b) Med množico spletnih nepremičninskih malih _____ nam je prejšnji teden zbudila pozornost ponudba za prodajo 1.600 kvadratnih metrov stanovanjske površine v središču Ljubljane.

- c) Po raziskavi, ki jo je izvedel Center za metodologijo in informatiko, je Youtube najbolj obiskana spletna _____ v Sloveniji.
- d) Spletni projekt pisatelja Mihe Mazzinija www.verysimplestory.com ima močan _____ pomen za sodobnega človeka.
- e) Računalnik _____ v spletni trgovini prejšnji teden, poslali nam ga bodo po pošti.
- f) Borovnice, ki jih Američani še danes naravnost obožujejo, _____ tako, da so jih vkuhavali v koncentrat, ki so ga nato posušili na soncu.
- g) Posušen in zmlet šetraj je ostrejšega okusa, zato moramo biti pazljivi, še posebno, če ga mešamo z drugimi _____, kot so lovor, česen, peteršilj.

5. Dopolnite tabeli, kot kažeta primera.

Dobesedni pomen: SPAM je ime za konzervirano začinjeno šunko.

KAJ?	KAKO?	ZAČINJEN/-A/-O	S ČIM?	
meso,	močno			z rožmarinom

Ekspresivni, preneseni pomen: Njegovo pisanje je izrazito začinjeno z ironijo.

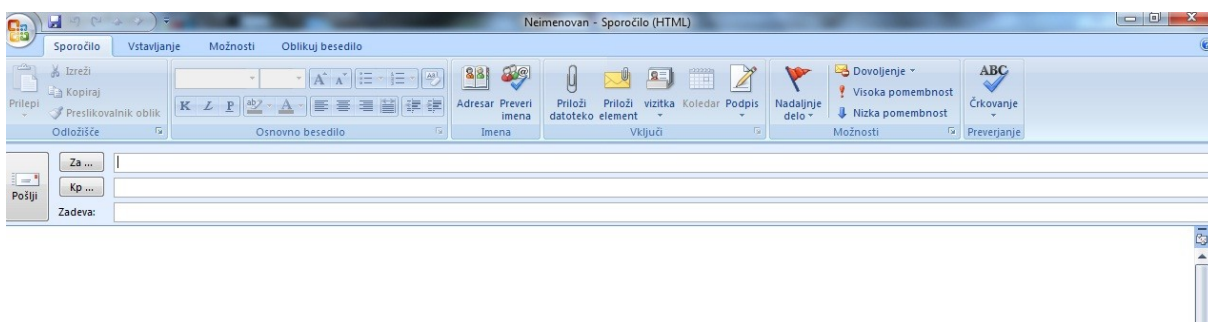
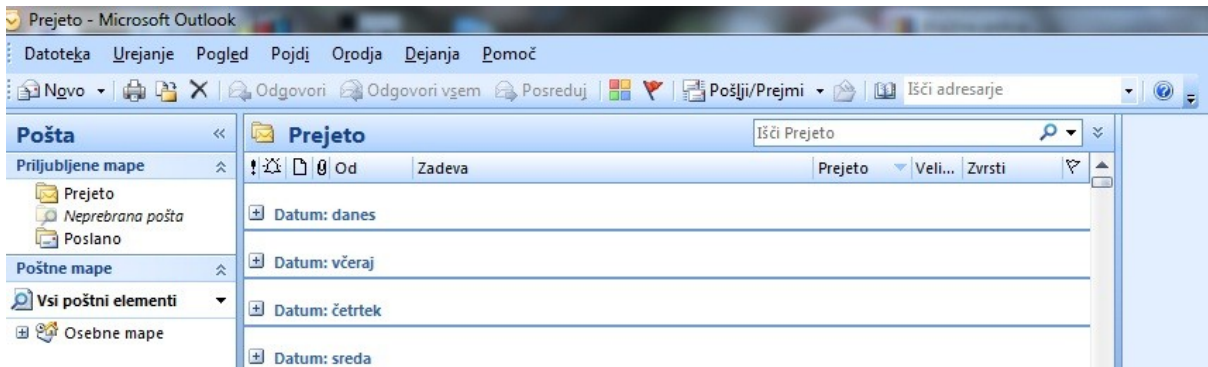
KAJ?	KAKO?	ZAČINJEN/-A/-O	S ČIM?	
pisanje,	izrazito			z ironijo

6. Zapišite sopomenske izraze za svetovni splet, ki se še uporabljajo v slovenščini. V besednih korpusih slovenskega jezika (FIDA, Nova beseda) ali v iskalniku Google preverite, kateri izraz se pojavlja najpogosteje.

7. Razložite, kaj pomenijo spodnji izrazi. Nato jih prevedite v svoj jezik.

- svetovni splet
- klepetati na spletu
- spletna klepetalnica
- elektronska pošta
- programski hrošč
- spletna skupnost
- novičarska skupina
- spletna stran

8. Angleščina je prevladujoč jezik svetovnega spleta in računalniških programov. V katerem jeziku uporabljate program za svojo elektronsko pošto? Zakaj? Za spodnje slovenske izraze poiščite ustreznice v svojem jeziku.

9. Retroakronimi so razlage kratic, pri katerih so besede naknadno izbrane tako, da se ujemajo s črkami kratice, ohranjajo pa (pogosto) ironično povezavo s prvotnim pomenom. Spodnjim slovenskim kraticam dopišite svoje retroakronime.

KRATICA	RAZLAGA	RETROAKRONIM
• LPP	<i>ljubljski potniški promet</i>	<i>ljudje, pojdite peš</i>
• SŽ	slovenske železnice	
• DARS	družba za avtoceste v Republiki Sloveniji	
• NLB	nova ljubljanska banka	
• DURS	davčna uprava Republike Slovenije	
• MNZ	ministrstvo za notranje zadeve	
• DSP	društvo slovenskih pisateljev	
• SSJLK	slovar slovenskega knjižnega jezika	
• NUK	narodna in univerzitetna knjižnica	
• SSKJ	slovar slovenskega knjižnega jezika	
• FF	filozofska fakulteta	

10. Ali vas zanima izvor besed? Ko se učimo jezike, ki so si podobni, nam včasih težave povzročajo t. i. *lažni prijatelji*, besede, ki zvenijo ali so zapisane enako/podobno, vendar imajo različen pomen. Poiščite čim več zanimivih lažnih prijateljev med svojim jezikom in slovenščino. Njihov izvor preverite v etimološkem slovarju.

11. V besedilu podčrtajte spodnje glagole in jih pripišite k ustrezni razlagi pomena. En glagol je pri vsaki skupini odveč – dopišite njegov pomen.

ujemati se, pretvarjati se, bohotiti se, ponujati se, pojaviti se

- _____ : biti zelo razširjen
_____ : biti tak, da se drug drugemu prilega
_____ : izražati pripravljenost za kako dejanje
_____ : kazati se drugačnega, kot biti v resnici
-

prispevati, preiti, krožiti, pobrskati, olajšati

- _____ : spremeniti način obstajanja
_____ : prizadevno iskati, stikati za čim
_____ : sodelovati, pomagati s čim pri skupnem prizadevanju za kaj
_____ : narediti manj težko
-

12. V povedi smiselno vstavite ustrezne oblike glagolov iz prejšnje naloge.

- a) Da bi odkril, kdo je letošnji Nobelov nagrajenec za književnost, sem moral _____ po spletu.
b) Možnosti spletnega prevajanja _____ tri podjetja.
c) Na natečaju *Živa beseda* bo nagrajena oseba, ki _____ najboljšo besedo po mnenju oboževalcev strani *Kako živo si na Facebooku*.
d) Na svojih spletnih profilih se marsikdo _____, da je nekdo drug kot v resnici.
e) Program nam sicer ni pomagal oblikovati zmagovalne strategije, pač pa nam _____ delo.
f) Če računalnik doma uporabljate samo vi, najbrž res ni potrebno, da se zaklene vsakič, ko _____ v spanje.
g) Pri jedilniku gre za to, da dobi gost občutek, da _____ hrana z vinom, harmonija vina s krožnikom.
h) Na babičinem vrtu _____ različna zelišča, za rože skoraj ni prostora.

13. V besedilu poiščite izraze, ki bi jih lahko nadomestili s spodnjimi poudarjenimi izrazi. (Nahajajo se v 1., 2., 3. in 5. odstavku.)

1. odstavek: Na moja sporočila s twitterja odgovarjajo **večinoma** le moji najbližji prijatelji.
2. odstavek: Najprej sem na svoj novi iPad naložil knjige, glasbo sem dodal **šele pozneje**.
3. odstavek: Njen novi računalnik ima toliko spomina, da lahko shranjuje in gleda filme **brez konca**.
5. odstavek: **Zaradi nenačrtovane napake** je bila internetna povezava prekinjena dva dni.